

NOVÁ ÚTOČIŠTĚ

Název výstavy Nová útočiště zastřešuje výběr grafických listů z bohatě rozvrstvené tvorby Ondřeje Michálka od roku 1990 až do současnosti. Do konceptu výstavy se pak blízkými náměty logicky včlenila i některá starší díla z osmdesátých let 20. století.

Zabývat se grafickou tvorbou Ondřeje Michálka znamená nejenom vnímat peripetie tvůrčích etap jeho více jak čtyřicetileté činnosti, ale také uvědomit si charakter technických postupů, které při své výtvarné práci využíval a využívá. Zatímco od 80. let 20. století svoji nejvlastnější techniku – linoryt – obohatil o experimentální zásahy především do samotné tiskové desky, používané nejdříve pro tisk z hloubky a později pro strukturální tisk z výšky, současné Michálkově tvorbě dominuje především hlubotisk tištěný ze zinkových matic.

Předchozí techniku vícenásobných přetisků černého podkladu bílou barvou nanesenou na tiskovou desku, na jejíž povrch autor přitavil skrumáže spletené s proužků nastříhaných ze starých ofsetových tiskových desek, bychom mohli nazvat kolografií. Jde o postup, kdy matrice neobsahuje jen vyrytá místa, nýbrž také struktury připevněné na její povrch, které v tomto případě – díky tisku světlou barvou na tmavý podklad – vypadají jako reálně existující. Dalšími přetisky pak autor dociluje zvláštních světelných kvalit svých listů, které se promítají do jejich obsahů a významů. V pozdějších listech se objevuje obtisk struktury dřeva, který se chová stejně: zdůrazní materiálový charakter fragmentů, z nichž je hlavní motiv na matici složen.

Pokud bychom použili pro zatím poslední Michálkovu tvůrčí etapu charakterizovanou hlubotiskem slovo tradiční, týkalo by se jen barvení vyleptané nebo vyryté velkoformátové matrice před vlastním tiskem. Vše ostatní – autorské pojetí akvatinty s průnikem tradičních a digitálních postupů – zůstává původní Michálkovou cestou, do jejichž tajů ani netřeba proniknout, pokud si uvědomíme, že mají základ především v kresbě. S novou intenzitou vystupují v grafických listech základní parametry grafické řeči – temnotemné až sametové černě, valéry šedých tónů, kontrastní bílá i stříbřité tóny. Ty pak dávají oněm neobyčejným geometricko-labyrintovým kompozicím „nových“ akvaduktů záhadný, ale také zvláště odtažitý poetický tón.

Z jiného rodu jsou pak grafické skladby podivných biomorfních útvarů, ostatně, jsou to rovněž „nová útočiště“ či „nové“ domy, „nové“ stromy, zachycené mnohdy v exaltovaném pohybu či poryvu. Předcházely jim po jistou dobu hieroglyfické znaky a kompozice z nich složené – nekotvíci však v dávné minulosti, ale směřující opět k futurologickým vizím – jakoby v nich zanechalo stopu genetické inženýrství. Všechny tyto tvůrčí postupy často provázejí manipulace v počítači, ale jen do té míry, že tomuto úžasnému nástroji autor neprepustí spoluautorství.

Obsahový rámec Michálkových grafických listů charakterizuje existenciální podtext, který také umožňuje reflexe možných nadějeplných vizí. Autor se dotýká pocitů neustálého ohrožení a totálního ochromení života, stejně jako hledání východisek, nových cest, nových experimentálních prostorů umožňujících koexistenci paralelních životů v jiných podmínkách a relacích. V grafických listech se tak představuje složitý komplex myšlenkových náznaků a pochodů. Ten zároveň obsahuje velký prostor pro interakci s divákovým vědomím; každý grafický list umožňuje vnímateli najít si svůj interpretační klíč, vložit si do Michálkova autorského kódu vlastní úvahy o metaforických významech „nových útočišť“.

Mnohé z vyobrazených motivů – například jakési historizující dřevěné masivní stavby podivného pevnostního charakteru nebo azyly a úkryty v neuměle spletených, zato velice křehkých kokonovitých přístřešcích a ohradách s nečekanými technicistními zdroji světla či futurologicko-architektonické projekty útočišť v „nových“ domech, „nových“ ulicích, „nových“ sadech, „nových“ viaduktech – ukazují, jak grafickými výtvarnými prostředky Ondřej Michálek realizuje své intelektuálně exponované a závažné ponory. Hraje v nich roli současný diskurs postmoderního umění, odráží se vliv digitálního věku, prosakují do nich prognózy budoucnosti a jejího projektování vstupem umělé inteligence. Fantaskní tvary Michálkových nových útočišť se vyjevují v „nové“ autentičnosti a uhrančivosti. Díky nim z prázdna prostoru v grafických listech vystupují otázky a nikoliv uspokojivé odpovědi. Divák, uvolněný a nezaujatý, může vzpomínat na přečtenou vědeckofantastickou literaturu a třeba také na historii utopických filozofických učeních o počátku a konci světa. Nakonec může před grafickými listy Ondřeje Michálka jen postát a nechat na sebe působit jejich výtvarnou energii a estetickou a významovou přesvědčivost.